İBN-İ ATÂ

Evliyânın büyüklerinden. Künyesi Ebü'l-Abbas olup, ismi, Ahmed bin Muhammed bin Sehl bin Atâ'dır. Aslen Bağdadlıdır. İbn-i Atâ, zamanın büyük âlimlerinden ilim öğrenmiş ve hadîs-i şerîf dinlemiştir. Vaktini, ilim öğrenmek ve öğretmekle, ibâdetle ve Kur'ân-ı kerîm okumakla geçiren İbn-i Atâ, 311 (m. 923) veya 319 (m. 931) yılında vefât etti.

İbn-i Atâ (radıyallahü anh); Yûsuf bin Mûsâ el-Kattân, Fadl bin Ziyâd, Cüneyd-i Bağdadî, İbrâhîm Mâristânî ve daha birçok âlimden ilim öğrenmiş, hadîs-i şerîf dinlemiştir. Kendisinden, ise, Muhammed bin Ali bin Atâbiş en-Nâkid, İbn-i Hafîf ve daha birçok âlim ilim öğrenmiş, hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir.

İbn-i Atâ için, Ebû Sa'îd Harrâz; "Tasavvuf, güzel ahlâktır. Ben bunun ehli olarak, Cüneyd-i Bağdadî ve İbn-i Atâ'dan başkasını görmedim." Ebü'l-Hüseyn Muhammed bin Îsâ bin Hakan; "O gece ve gündüz iki saat uyurdu. Abdullah bin Muhammed es-Seczî ise, "Ben evliyâ arasında ondan daha idrak ve anlayış sahibi olanını görmedim." demiştir.

Şöyle anlatırlar: İbn-i Atâ'nın, çok güzel on erkek evlâdı vardı. Bir gün onlarla beraber sefere çıkmıştı. Yolda eşkiyalar onları çevirdi. Eşkiyaların reîsi, İbn-i Atâ'nın gözü önünde çocuklarını sırayla öldürdü. Çocuklarının her birinin öldürülüşünde, başını semâya kaldırarak, gülümsüyordu. Sıra sonuncu çocuğa geldiğinde, çocuk babasına dönerek "Sen ne kadar şefkatsiz bir baba imişsin. "Dokuz yavrunu öldürdükleri hâlde, hiç sesini çıkarmıyorsun ve gülüyorsun" dedi. İbn-i Atâ oğluna dönerek; "Babasının ciğerparesi! Bunu yapan zâta birşey söylenmez ki! Aslında O, "biliyor ve görüyor. Dilerse hepsini korumaya da kadirdir" dedi. Bunun üzerine eşkiyabaşında bir hâl hâsıl oldu ve İbn-i Atâ'ya: "Şayet bu sözlerini önceden söyleseydin, çocuklardan hiçbirini öldürmezdik" dedi ve oğlunu serbest bıraktı, İbn-i Atâ bunun üzerine: "Takdîr böyle imiş, söyleseydim bile bir şey değişmezdi" dedi.

İbn-i Atâ, çölde yolunu şaşıran bir talebesinin başından geçen bir hâdiseyi şöyle anlattı: "O çölde yolunu şaşırdı. Dolaşırken kendisini bir su başında buldu. Pınar başında çok güzel bir kız gördü. Kızın karşısında durdu. Kız ona "Benden uzak ol" deyince, "Sen bütün varağınla benim ol" dedi. Kız, "Şurada, öyle güzel bir kız var ki, ben ona hizmetçi bile olamam" dedi. O talebe dönüp o tarafa baktı. Kimseyi göremedi. Tekrar kıza dönünce, kız ona: "Doğruluk ne kadar güzel, yalan ne kadar kötü, sanmıştım ki, bütün varlığınla bana bağlısın. Halbuki, benim yanımda, bir başkasına bakmak istiyorsun" dedi. Talebe utancından başını önüne eğdi. Başını kaldırdığında, karşısında kimseyi göremedi."

İbn-i Atâ'nın vefâtı şöyle anlatılır: "Hallâc-ı Mensûr'u öldüren vezir, İbn-i Atâ'ya "Hallâc-ı Mensûr hakkında ne dersin?" diye sordu, İbn-i Atâ bu soru üzerine, "Sen kendi işlerine bak, evliyâ ile uğraşma" dedi vezir, Hallâc-ı Mensûr hakkında kötü sözler söylemeye başlayınca, İbn-i Atâ ona, "Sakin ol! Doğru konuş!" dedi. Buna sinirlenen vezir, İbn-i Atâ'nın dişlerinin

sökülmesini ve bunların başına çakılması için emir verdi. İbn-i Atâ (radıyallahü anh), bu eziyetin te'sîriyle vefât etti.

İbn-i Atâ hazretleri buyurdular ki: "Tövbe, ilmin kötülediği herşeyden, ilmin methettiğine dönmektir." "Kullara ve yaratılmış olan şeylere bakıldığında, Allahü teâlânın varlığı bilinir." "Kim nefsine sünnetleri uygularsa, Allahü teâlâ onun kalbini ma'rifetle nurlandırır."

"Her velînin üç alâmeti vardır. Bunlar Allahü teâlâ ile arasındaki sırrı saklamak, halkla arasında geçen muâmelelerde, duygularını hatâdan korumak, herkese aklı ve anlayışı ölçüsünde söylemektir."

"Âdem (aleyhisselâm) bildiğimiz hatâyı işledikten sonra, Cennette bulunan herşey, onun perişan hâline üzüldü ve ağladı. Ağlamayan sadece altın ve gümüş oldu. Allahü teâlâ, kelâm sıfatı ile onlara tecelli etti ve sordu. Adem'e herşey ağlarken, siz neden ağlamazsınız? Onlar şu cevâbı verdiler Biz, sana karşı hatâ işliyene ağlamayız. Bunun üzerine Hak teâlâ şöyle buyurdu: İzzetime, celâlime yemîn ederim. Size her şeyin üstünde bir değer biçeceğim ve Ademoğullarını size hizmetçi kılacağım."

"Halka ayrılık acısının tattırılmasındaki hikmet, Allahü teâlâdan başkasına güvenmelerini önlemektir."

"Edebten mahrûm bırakılan bir kimse, bütün hayırlardan mahrûm bırakılmış olur." "Tevekkül; yüce Allaha en iyi şekilde sığınıp, samîmi bir şekilde O'na muhtaç olmaktır." "Sabır, musîbetler içinde iken bile edebe riâyet etmektir."

"Ahlâk iyi olmadıktan sonra, kılınan namazın, tutulan orucun çok olmasının önemi yoktur. Hattâ sadaka ve mücâhede (nefsini yenmeye çalışma) bile hiçtir. Bu yolda yükselenler, ne namazla, ne de oruçla yükseldiler. Ne sadaka ile, ne de mücâhede ile üstün dereceler buldular. Yükselen, ancak iyi huyla yükseldi. Çünkü Resûl-i ekrem (aleyhisselâm), "Kıyâmet günü, bana en yakın olanınız, huy ve ahlâk bakımından en güzel olanınızdır" buyurdu."

"Dünyânın geçici lezzetlerine dalan, hakîkatleri bulamaz. Bu lezzetlere dalması, onun kuvvetini azaltır."

"İtâatların en fazîletlisi, devamlı olarak Allahü teâlâyı düşünmektir."

"Nefsini tanımayan, âriflerin meclisinde bulunsun. Hikmet nûru ile aydınlanmak isteyen ise, ilim ve hikmet sahiblerinin meclisinde bulunsun."

"En büyük ilim olan ma'rifetullahın neticesi, heybet ve hayadır. Bir kimsenin kalbinden haya ve heybet duygusu gittiği zaman, artık onda hayır kalmaz."

"Allahü teâlâ için en sevimli şey, kulun dünyâdan yüz çevirmesi, O'na ulaşılacak en iyi vesîle ise, kulun nefsinden vazgeçmesidir."

"En iyi iş yapılmış, en iyi ilim söylenmiştir. Bu sebeble, şimdiye kadar yapılmamış bir işi yapma, söylenmedik sözü söyleme."

İbn-i Atâ'nın söylediği bir şiirin tercümesi şöyledir:

Yollar çeşit çeşittir.
Hakka giden yol birdir.

Çoktur doğru yoldan,
Gittiğini zanneden.

İnsanlar bîhaber doğru yoldan.
Bilmeden gidiyorlar bir yoldan.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Târîh-i Bağdâd cild-5, sh. 26

2) Tabakât-ı Sûfiyye sh. 269

3) Hilyet-ül-evliyâ cild-10, sh. 302

4) Mir'ât-ül-cinân cild-2, sh. 261

5) Tabakât-ül-kübrâ cild-1, sh. 379

6) Sıfât-üs-saffe cild-2, sh. 850

7) Tezkiret-ül-evliyâ cild-2, sh. 57

8) Risâle-i Kuşeyrî sh. 135

9) Nefehât-ül-üns sh. 191